

BEZELEKTRODOVÉ LAMPY VE FOTOCEMII A FOTOKATALÝZE

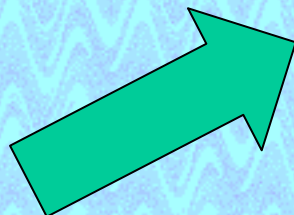

Dr. Ing. Vladimír Církva

Ústav chemických procesů AV ČR, v.v.i., Praha
Laboratoř procesů ochrany prostředí

Mikrovlnná trouba

Zářivka

FOTOCHEMIE v mikrovlnném poli

= kombinace **UV/Vis** a **mikrovlnného** záření

$\lambda \approx 180 - 700 \text{ nm}$

$E \approx 660 - 170 \text{ kJ/mol}$

$\lambda \approx 12,2 \text{ cm}$

$E \approx 1 \text{ J/mol}$

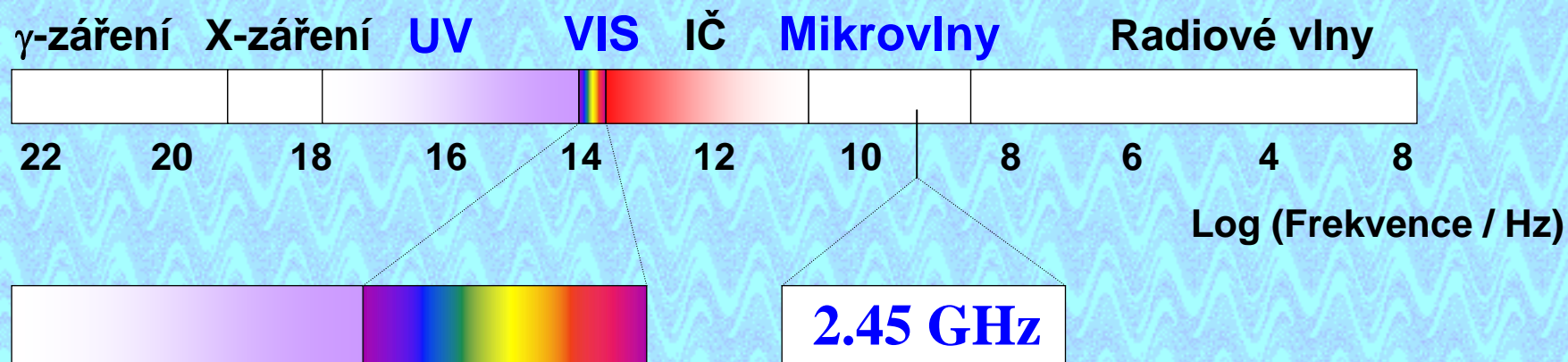
Vazebné disociační energie [kJ/mol]

C-H 413

O-H 366

C-C 348

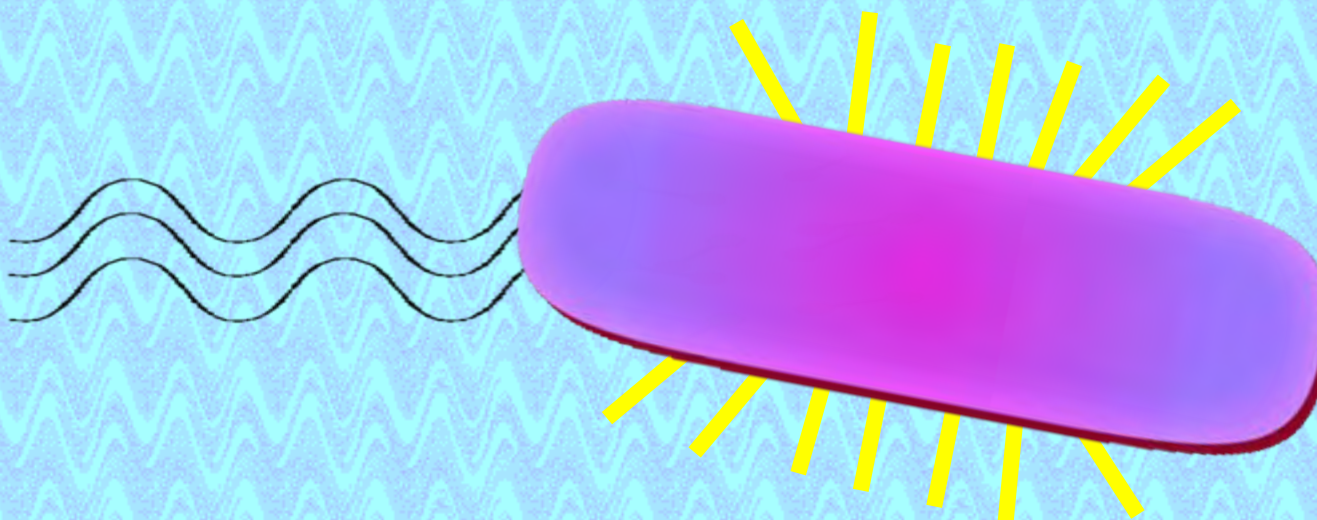
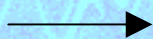
O-O 145

Bezelektroodové lampy

angl.: Electrodeless discharge lamps (EDLs)

mikrovlny

UV/Vis

- ◆ skleněná obálka (20 x 40 mm)
- ◆ plnicí materiál Hg (2.5 μ l), S (5 μ g)
- ◆ argon (0.1 - 20 Torr)

Mechanismus UV/Vis výboje u Hg-EDL

mikrovlnné
záření
(MW)

EDL

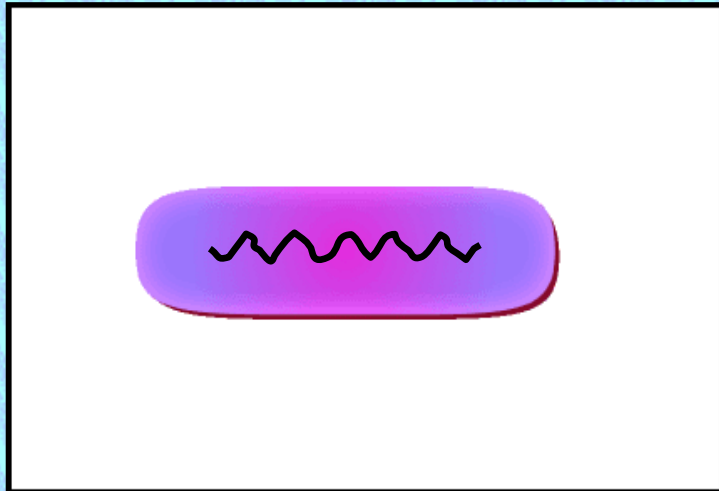

UV/Vis

Bezelektrodové lampy se spirálovou anténou

Stanislav Relich

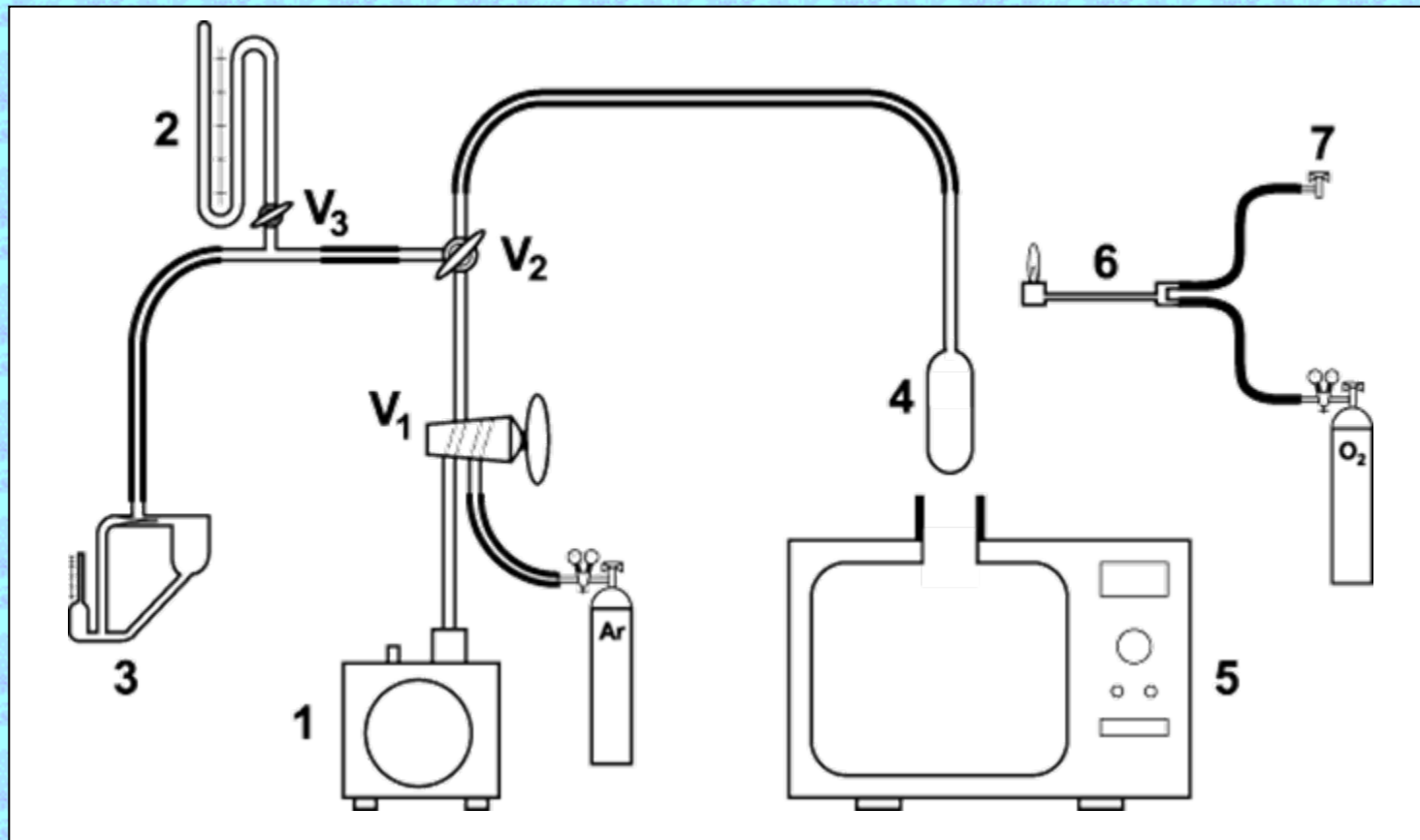
♦ spirálová anténa: délka = $\frac{1}{4} \lambda_{\text{MW}} = \frac{1}{4} 12.2 \text{ cm} = 3 \text{ cm}$

termoemise

spirálka zvyšuje excitační výkonnost lamp

Aparatura pro přípravu bezelektrodových lampiček

1 - vakuová pumpa
2 - Hg manometr (0-200 Torr)
3 - McLeod manometr (0.01-10 Torr)

4 - ampule (Pyrex)
5 - modifikovaná MW trouba
6 - hořák   7 – zemní plyn

Ohodnocení vyrobených lamp

Tří-hrdla baňka (500 ml), hexan (150 ml), mikrovlnný výkon 600 W

a) Fyzikální měření → emisní spektra

- ◆ USB2000 spektrometr s optickým vláknem
- ◆ operační software OOIIrad
- ◆ kalibrační standard LS-1-CAL

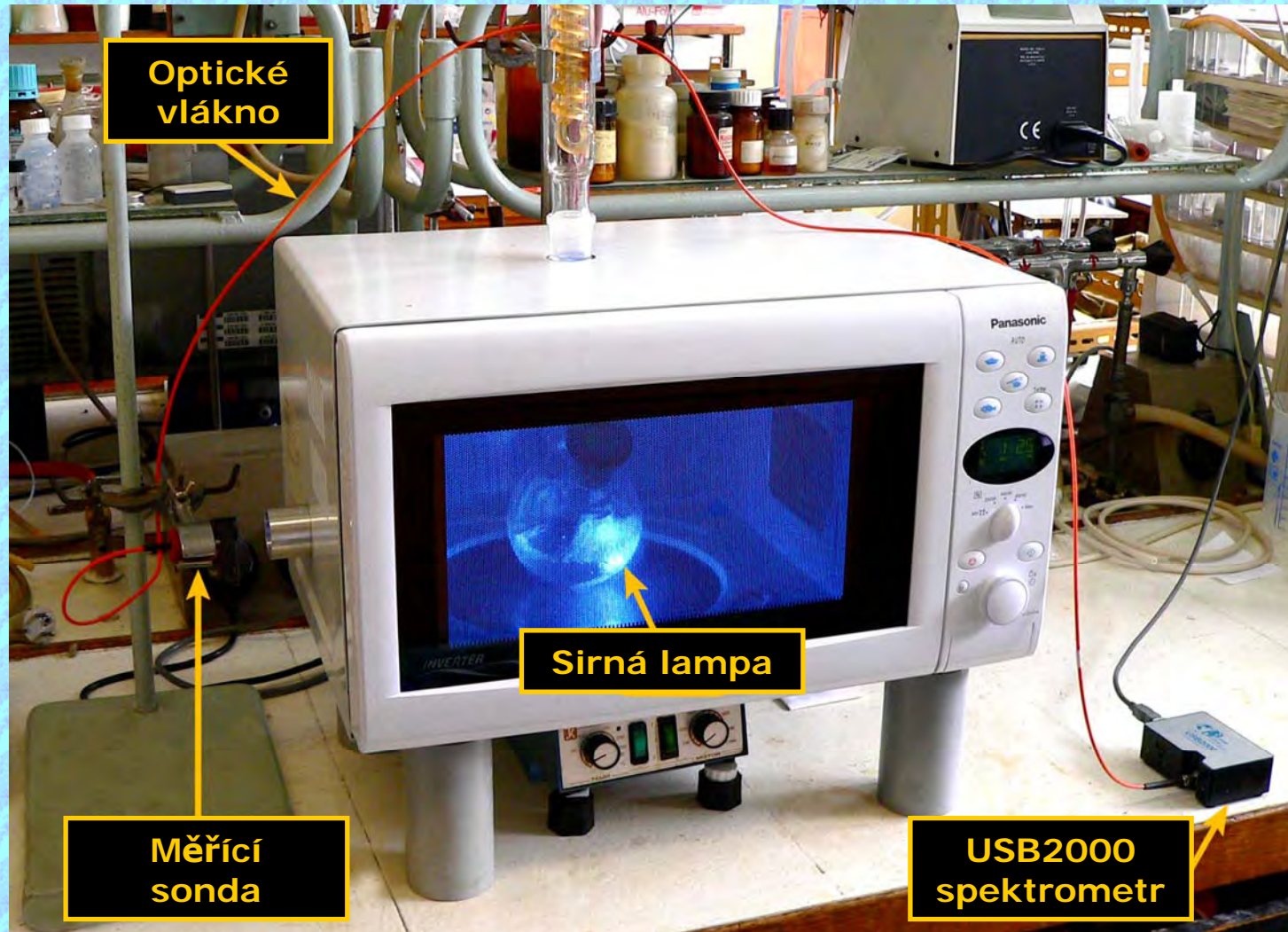
b) Fotochemická měření → *cis-trans* fotoisomerace stilbenů

- ◆ NMR trubice (0.5 ml)
- ◆ 0.1 M roztok stilbenů

Měření spekter lamp

(USB2000 spektrometr, OOIrad software)

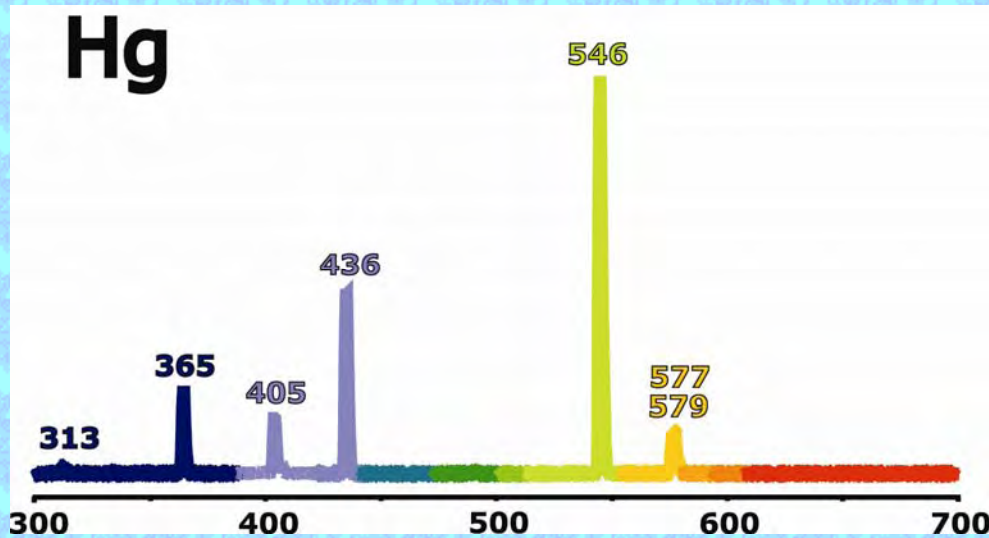

Spektra Hg- a S-lamp v Pyrexu

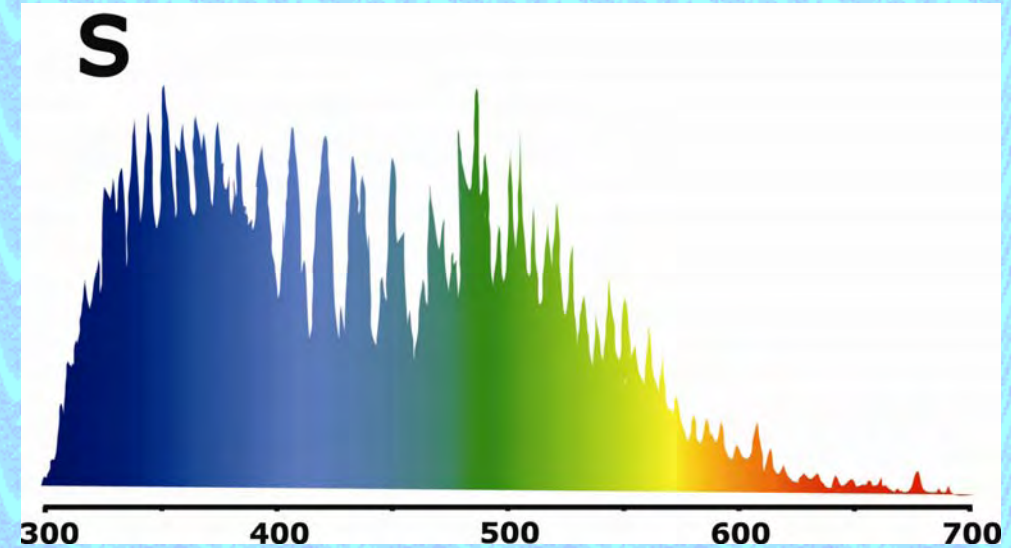
Čárové emisní spektrum

Pásové emisní spektrum

Hg

S

[P. Müller, P. Klán, V. Církva, *J. Photochem. Photobiol. A: Chem.* 158 (2003) 1]

[P. Müller, P. Klán, V. Církva, *J. Photochem. Photobiol. A: Chem.* 171 (2005) 51]

Ohodnocení vyrobených lamp

Tří-hrdla baňka (500 ml), hexan (150 ml), mikrovlnný výkon 600 W

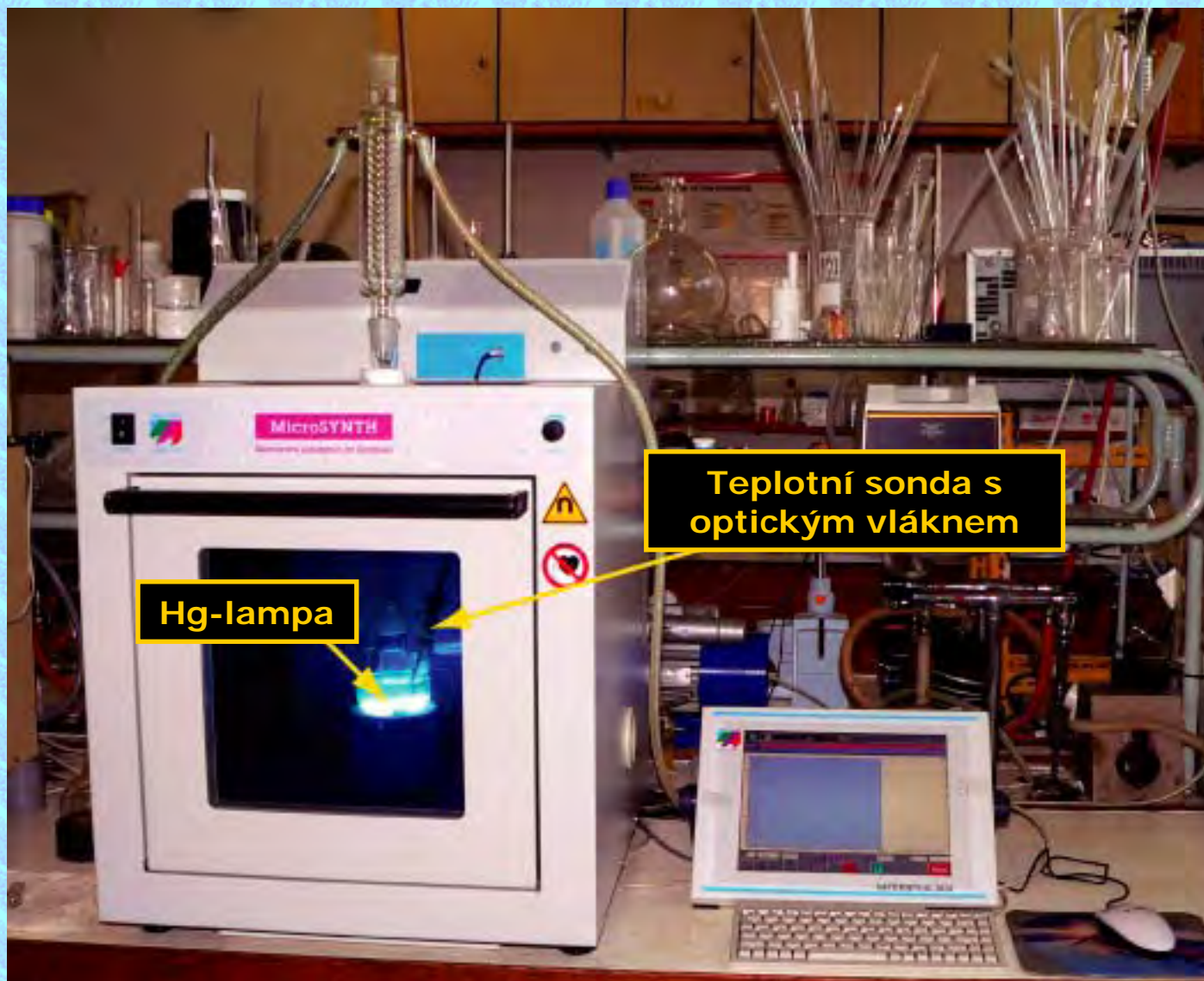
a) Fyzikální měření → emisní spektra

- ◆ USB2000 spektrometr s optickým vláknem
- ◆ operační software OOIIrad
- ◆ kalibrační standard LS-1-CAL

b) Fotochemická měření → *cis-trans* fotoisomerace stilbenů

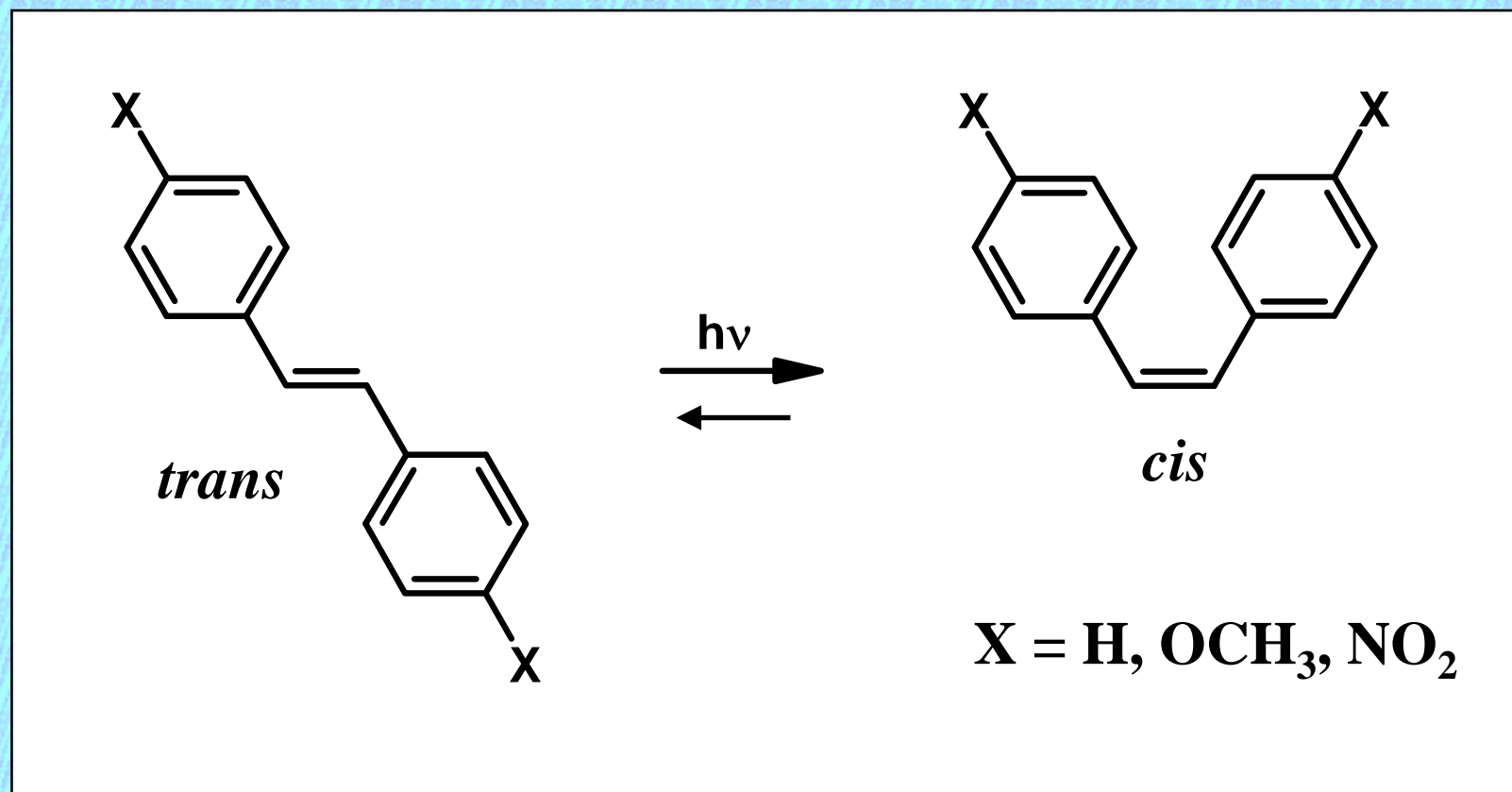
- ◆ NMR trubice (0.5 ml)
- ◆ 0.1 M roztok stilbenů

Testování bezelektrodových lampiček (MicroSYNTH, Milestone)

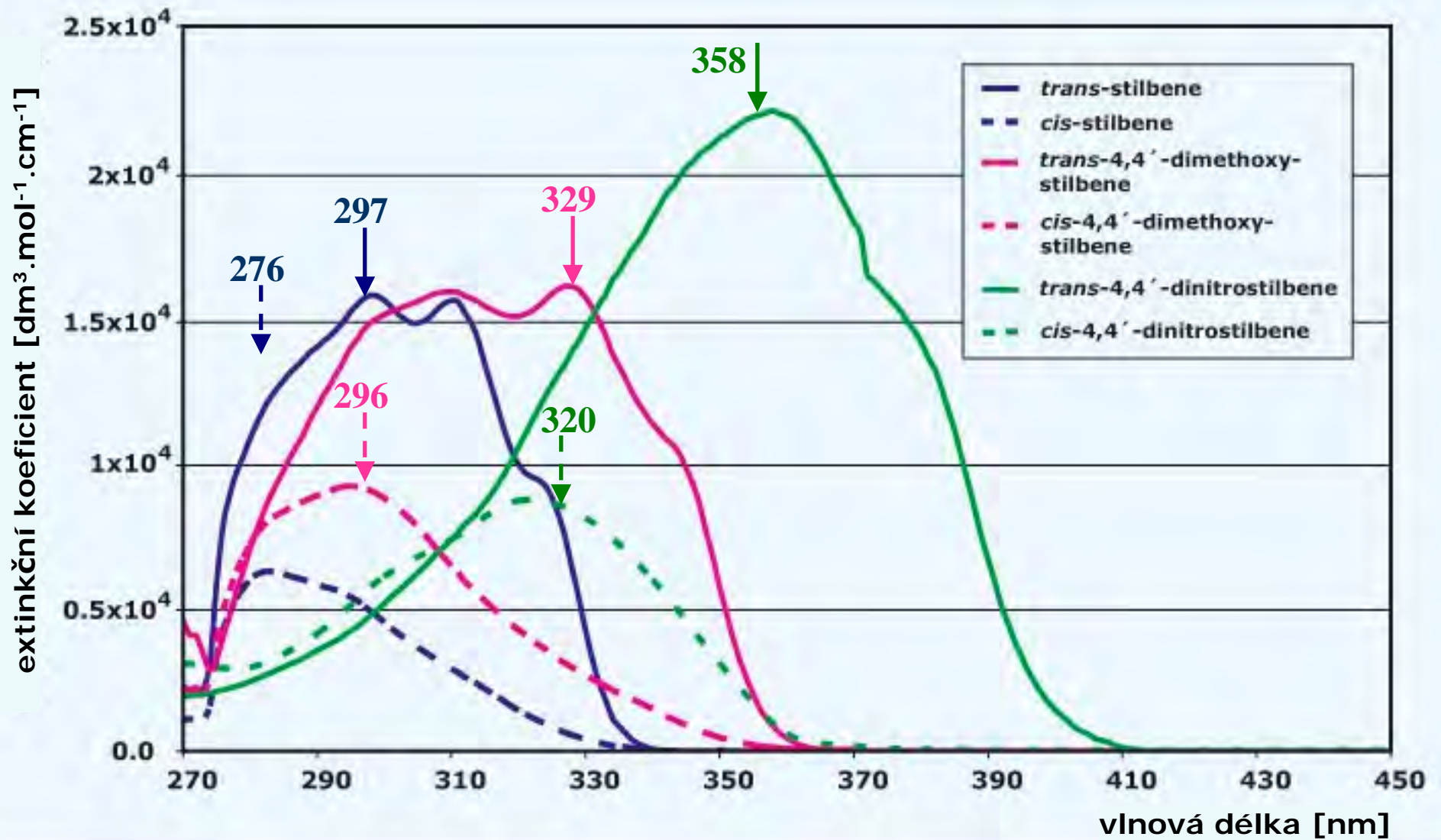
cis-trans Fotoisomerace stilbenů

fotostacionární stav

$$\frac{[trans]}{[cis]} = \frac{\epsilon_{cis} \Phi_{cis \rightarrow trans}}{\epsilon_{trans} \Phi_{trans \rightarrow cis}}$$

Absorpční spektra stilbenů

Aplikace EDLs na procesy

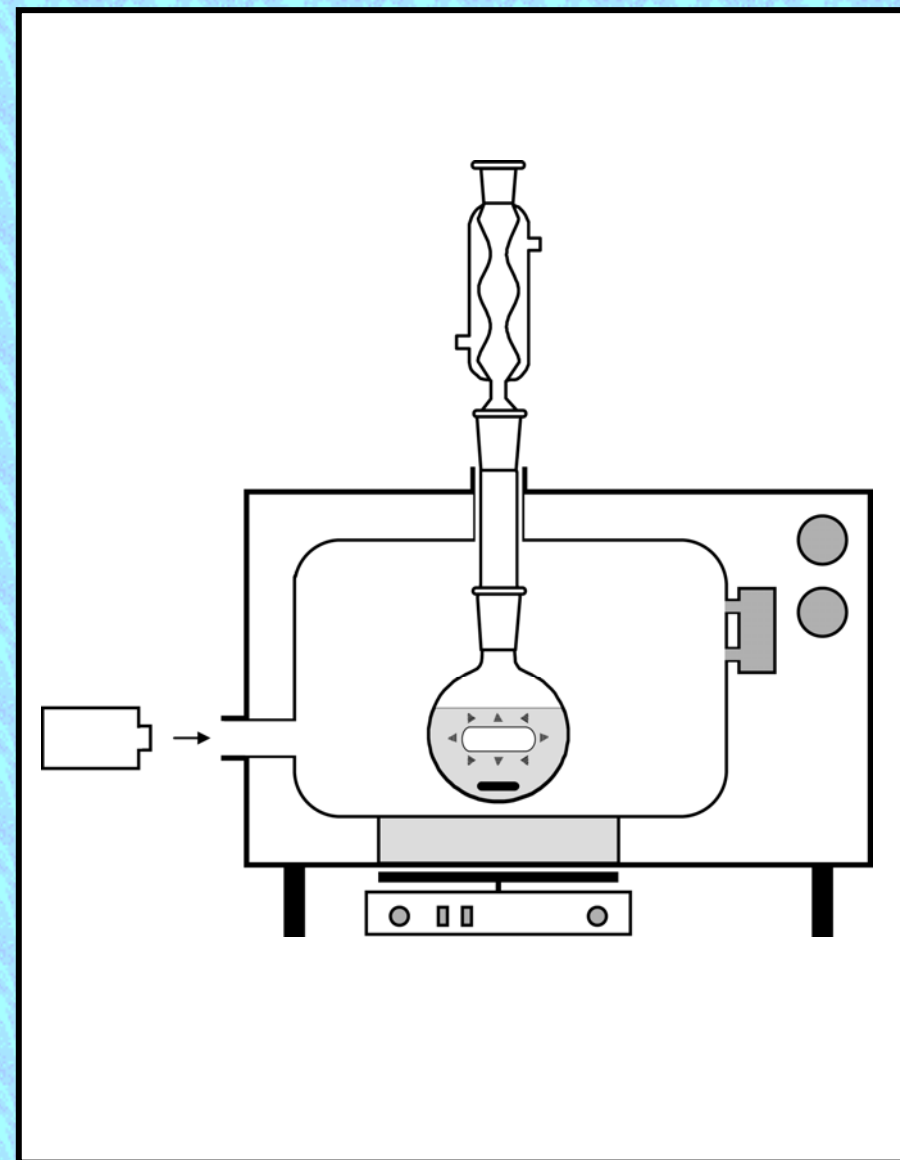
1) druh fotochemického reaktoru

2) mikrovlnná fotochemie (Stanislav Relich)

3) mikrovlnná fotokatalýza (Hana Žabová)

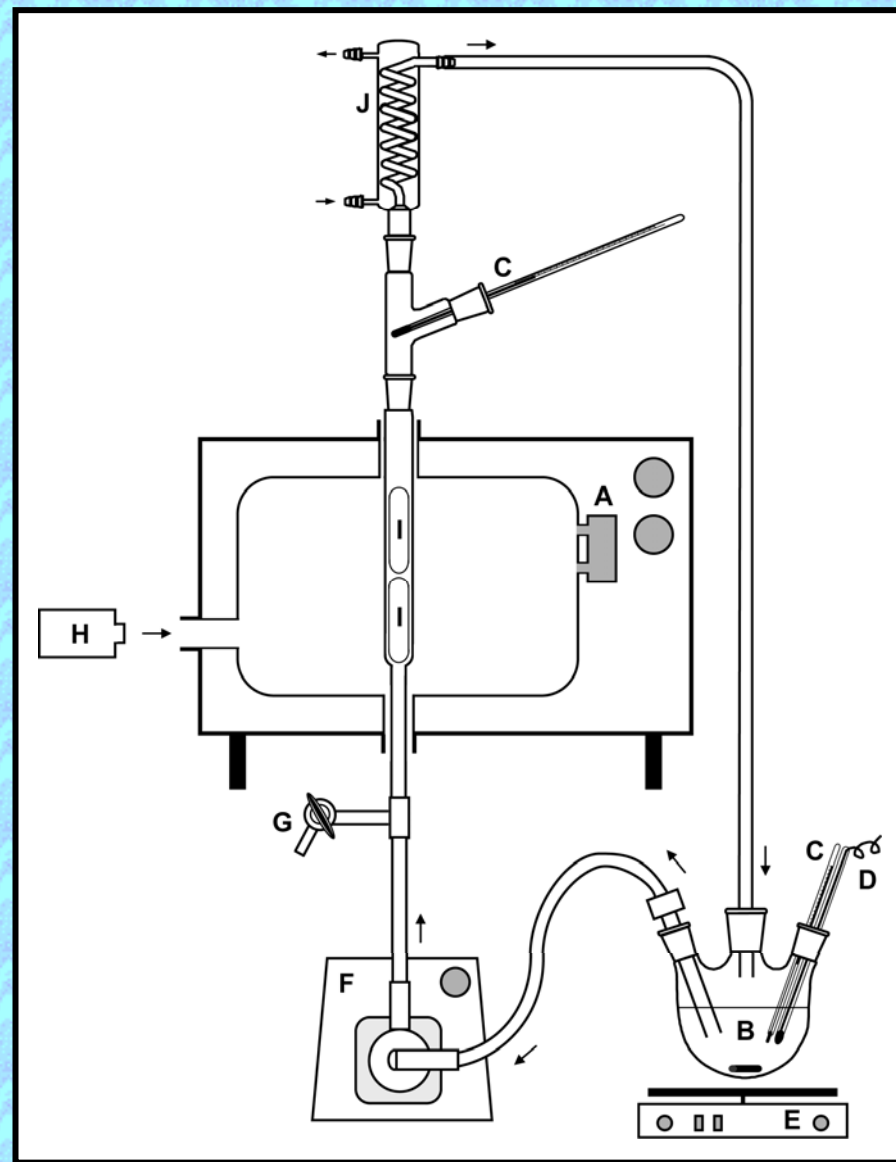
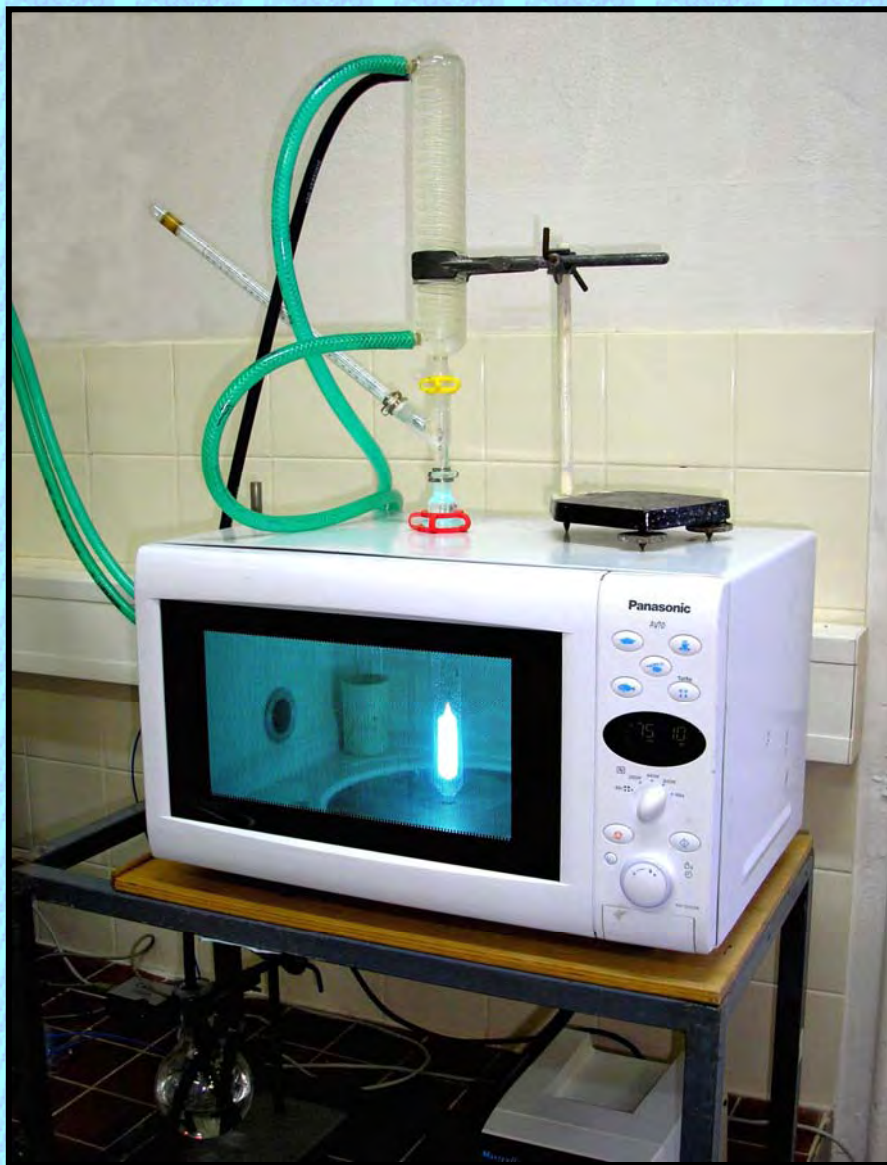
4) EDLs při MW sušení knih (Milan Hájek)

Vsádkový mikrovlnný fotoreaktor

Kontinuální mikrovlnný fotoreaktor

Aplikace EDLs na procesy

1) druh fotochemického reaktoru

2) mikrovlnná fotochemie (Stanislav Relich)

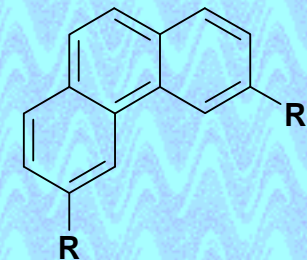
3) mikrovlnná fotokatalýza (Hana Žabová)

4) EDLs při MW sušení knih (Milan Hájek)

Mikrovlnná fotochemie (Stanislav Relich)

- a) ohodnocení vyrobených Hg- a S-EDLs
(fyzikální a fotochemická měření)
- b) fotohydrolýza kys. mono-chloroctové na kys. hydroxyoctovou
v různých mikrovlnných fotoreaktorech
- c) cis/trans fotoisomerace derivátů stilbenu a vliv substituentu na
  - 1) teplotní závislost fotostacionárního stavu
  - 2) relativní rychlost fotoisomerace
  - 3) fotocyklizaci (deriváty fenanthrenu)

Aplikace EDLs na procesy

1) druh fotochemického reaktoru

2) mikrovlnná fotochemie (Stanislav Relich)

3) mikrovlnná fotokatalýza (Hana Žabová)

4) EDLs při MW sušení knih (Milan Hájek)

Mikrovlnná fotokatalýza (Hana Žabová)

- a) **příprava tenkých vrstev TiO_2 (sol-gel metoda) i s dopanty (Ag, V, Zr, Fe, Co, Ni, Mn, Cr) na Hg-EDLs**
- b) **charakterizace tenkých vrstev (XRD, Raman, XPS, SEM, AFM, UV/Vis)**
- c) **měření fotoaktivity tenkých vrstev na odbourávání Rhodaminu B**
- d) **mikrovlnná fotokatalýza kys. mono-chloroctové a studium jednotlivých parametrů**

Aplikace EDLs na procesy

1) druh fotochemického reaktoru

2) mikrovlnná fotochemie (Stanislav Relich)

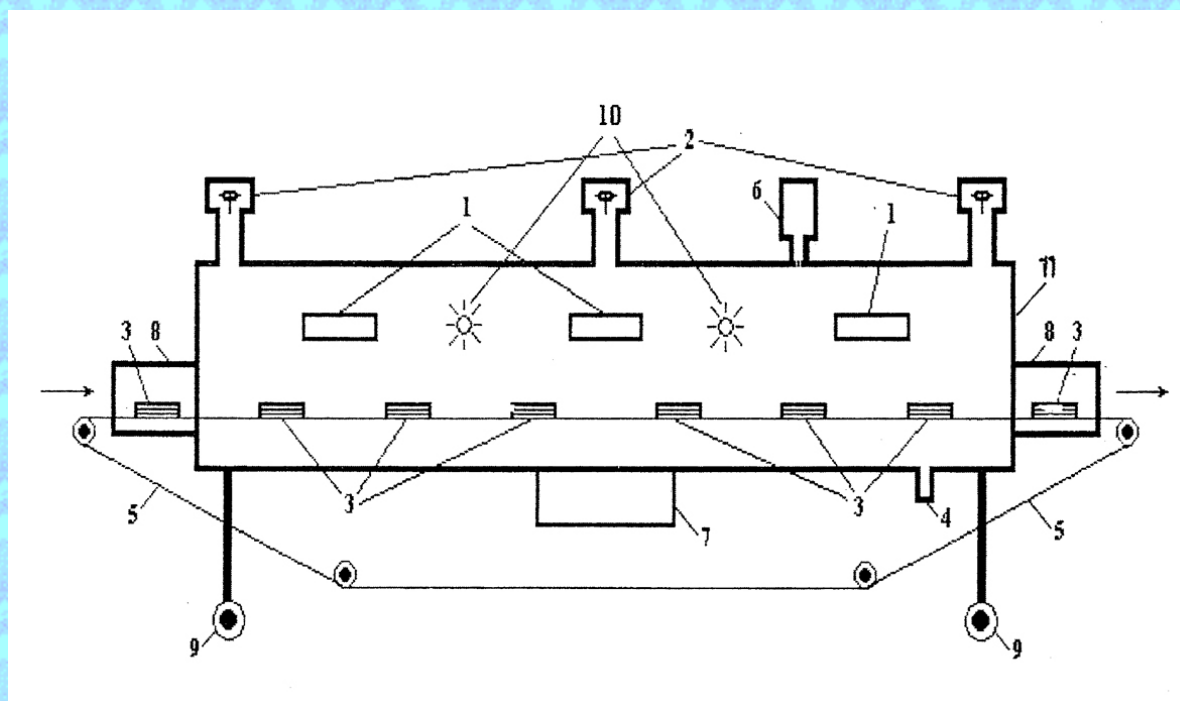
3) mikrovlnná fotokatalýza (Hana Žabová)

4) EDLs při MW sušení knih (Milan Hájek)

EDLs při MW sušení knih (Milan Hájek)

dezinfekce prostoru sušičky intenzivním UV zářením

Hájek M., Církva V., Drahoš J., Ďurovič M., Paulusová H., Weberová L.: Zařízení pro vysoušení knižního a podobného papírového materiálu. PUV 2006, CZ16916U (2006-11-15).

Výhody a nevýhody EDL

- **současné UV/Vis a MW ozařování vzorku**
- **jednoduchost experimentálního uspořádání (možnost použít komerční MW trouby, bezdrátové použití EDL)**
- **nízká cena EDL (snadná příprava v laboratoři)**
- **modifikace emisního spektra EDL vhodnou volbou materiálu (Hg, S)**
- **efektivita EDL „uvnitř“ vzorku**
- **možnost pracovat při vyšších teplotách**
- **technické obtíže při provádění foto-experimentů při nižších teplotách**
- **intenzita EDL silně závisí na daných experimentálních podmínkách:**
  - a) **bod varu rozpouštědla**
  - b) **polarita rozpouštědla**
  - c) **transmitance rozpouštědla**
  - d) **výkon a typ MW zařízení**
  - e) **druh a intenzita chlazení**

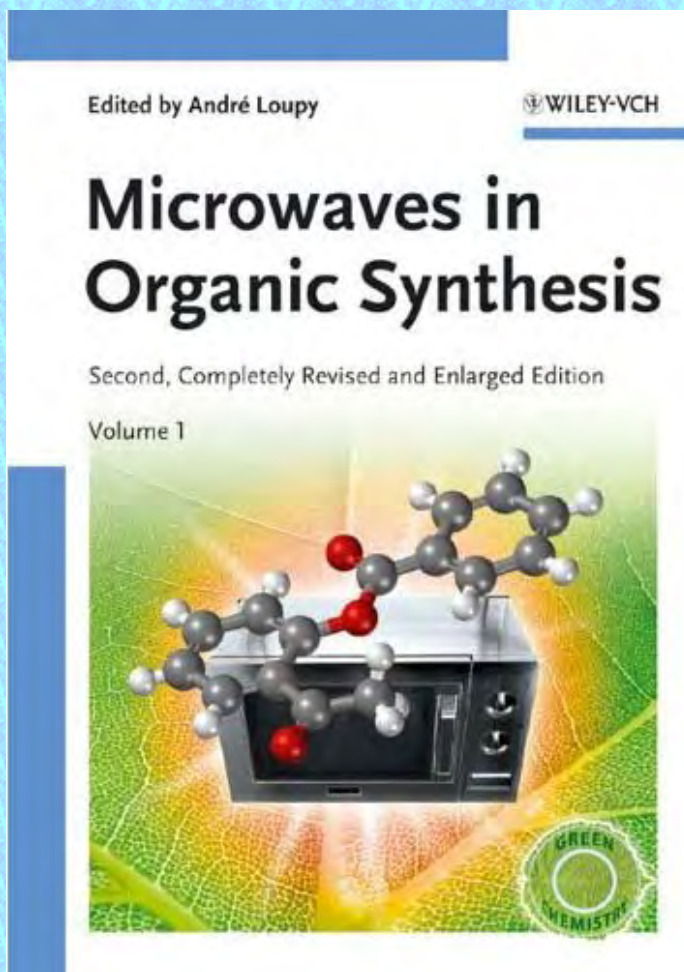

Klán P., Círka V. (A. Loupy Ed.)

19. kapitola

Microwaves in Photochemistry (Mikrovlny ve fotochemii)

str. 860-897

KLASICKÝ SYSTÉM

1 - UV lampa

2 - chladící voda

3 - míchadlo

4 - chlazení UV lampy

5 - vnější plášť
fotoreaktoru

6 - ozařovaný roztok

